

İÇİNDEKİLER

ANAYASAL TARİHÇE	»	06
1982 ANAYASASI GENEL ESASLAR	»	15
YASAMA	»	21
YÜRÜTME	»	35
YARGI	»	40
ANAYASANIN DEĞİŞTİRİLMESİ	»	50
HÜKÜMET SİSTEMLERİ	»	51

İÇİNDEKİLER

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ VE TOPLU SÖZLEŞME HAKKI	»	52
DİLEKÇE, BİLGİ EDİNME VE KAMU DENETÇİSİNE BAŞVURMA HAKKI	»	53
YETER SAYILARI	»	54
TBMM'NİN YÜRÜTTÜĞÜ İŞLEMLERİN NİTELİĞİ	»	55
TEMEL HAKLARIN TASNİFİ	»	56
SORULAR	»	58

1. TOPLUMSAL HAYAT

Toplum hâlinde yaşayan insanların yerine getirmek zorunda oldukları görevleri ve kullanacakları yetkileri belirten kurallara, sosyal düzen kuralları denilmektedir.

Bu kurallara uymamanın cezası da müeyyide (yaptırım) olarak bilinmektedir.

Sosyal Düzen Kurallarının Özellikleri;

Toplumsal düzeni sağlamaya yöneliktir.

İhtiyaçlara göre değişkenlik gösterirler.

Kurallara uyulmadığı zaman yaptırım gücüne sahiptir.

Tek tek bireylerin iradesi üzerinde bir iradeye sahiptir.

A. TOPLUMSAL HAYATI DÜZENLEYEN KURALLAR

- **Din Kuralları:** Genelde dini anlamda manevi yaptırım gücüne dayanır.
- **Ahlak Kuralları:** Daha çok ahlaki değerlere uymaya ilişkin manevi yaptırıma dayanır.
- **Görgü Kuralları:** Toplumdaki görgü anlayışına ilişkin uyulması gereken kurallara uymamanın yaptırımı da manevidir.
- **Örf-Adet Kuralları:** Zaman içinde en çok değişiklik gösteren kurallardır. Bunların yaptırımı da manevidir.
- **Hukuk Kuralları:** Diğer kurallardan en önemli farkı yazılı olması ve maddi yaptırım gücünün olmasıdır. Burada kurallar toplum düzeninde oluşmaktan ziyade devlet egemenliğinde kalıp olarak yazıya dökülmüş kurallar bütününden oluşmaktadır.

Hukuki Yaptırımlar

Ceza

Hükümsüzlük

Tazminat

İptal

Cebri İcra

2. HUKUK

A. HUKUK TERİMLERİ

- **Müspet / Pozitif Hukuk:** Bir ülkede belirli bir zamanda yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tamamıdır.
- **Mevzu Hukuk (Mevzuat):** Bir ülkede belirli bir zamanda yürürlükte bulunan ve yetkili bir makam tarafından konulan yazılı hukuk kurallarının tamamıdır.
- **Doğal / Tabii / İdeal Hukuk:** Yürürlükteki hukuk kurallarının haricinde oluşan ve insanların akıl yoluyla ulaşabilecekleri hukuk kurallarının tamamıdır.

B. HUKUKUN KAYNAKLARI

1. Yazılı Kaynaklar

- i. Anayasa
- ii. Kanun
- iii. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- iv. Yönetmelik

2. Yazısız Kaynaklar

a. Örf ve adetler

DİKKAT

Ceza Hukuku ile Vergi Hukukunda kanunilik ilkesi gereği örf ve adet hukukuna yer verilmez.

3. Yardımcı Kaynaklar

a. Doktrin (Öğreti)

b. İçtihat (Mahkeme Kararları)

C. TÜRK HUKUK SİSTEMİ

I. Kamu Hukuku

Devlet ile bireylerin ya da başka devletlerin arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarının tamamıdır.

a. Anayasa Hukuku

b. İdare Hukuku

c. Ceza Hukuku

d. Yargılama Hukuku

e. Devletler Genel Hukuku

II. Özel Hukuku

Bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarının tamamıdır.

a. Medeni Hukuk (Kişi, Aile, Miras, Eşya ve Borçlar Hukuku)

b. Ticaret Hukuku

c. Devletler Özel Hukuku

III. Karma Hukuk

Hem Kamu hukuku hem de özel hukuk kurallarını barındırır.

► İş Hukuku

Normlar Hiyerarşisi;

I. Anayasa

II. Kanun / Uluslararası Antlaşmalar

iii. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

IV. Yönetmelik

V. Emir ve Genelgeler

D. ANAYASA

► **Anayasa:** Devletin temel yapısını, yönetim biçimini, devlet organlarının birbirleriyle olan ilişkilerini ve temel hak ve hürriyetlerini düzenleyen kanundur.

► **Yazılı Anayasa:** Anayasal kuralların yetkili bir organ eliyle hazırlanmış bulunan yazılı bir belgede toplanmasıdır.

► **Yazılı Olmayan (Teamülü) Anayasa:** Geçmişten beri tekrarlanarak gelen ve bağlayıcı olduğuna inanılan uygulamalardan oluşan geleneksel anayasadır. (İngiltere)

► **Sert Anayasa:** Değiştirilemeyecek hükümler içeren, değiştirilmesi kanunlara göre çok daha zor usullere tabi olan anayasadır. (1924, 1961, 1982 Anayasalarımız)

► **Yumuşak Anayasa:** Değiştirilemeyecek hükümler içermeyen, aynı kanunlar gibi basit usullerle değiştirilebilen anayasalardır. (1921 Anayasası tek yumuşak anayasamızdır.)

► **Çerçeve Anayasa:** Kısa ve öz hükümler içeren, uygulamayı ve detayları kanunlara bırakan anayasalardır.

► **Kazuistik Anayasa:** Ayrıntılı ve geniş düzenlemeler içeren, madde sayısı çok, maddeleri uzun düzenleyici anayasalardır.

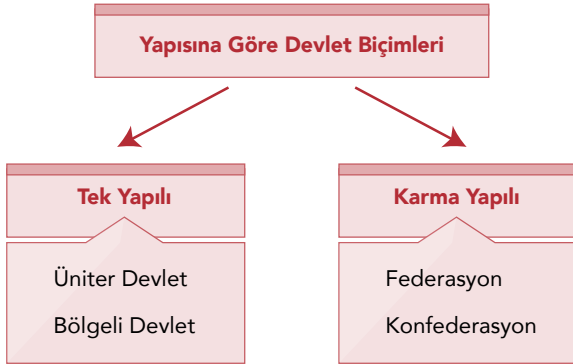
NOT

- Bir anayasa;
- Değiştirilemeyecek maddeler içeriyorsa
 - Anayasanın değiştirilmesi için basit değil de nitelikli bir çoğunluk aranıyorsa (3/5, 2/3 gibi)
 - Bütün olarak değiştirilmesi zorlaştırılmışsa
 - Anayasa değişiklik teklifi için halkoylaması öngörülmüşse

Anayasa SERT anayasadır.

DEVLET ve HÜKÜMET SİSTEMLERİ

A) Yapısına Göre Devlet Biçimleri

Devlet

Belirli bir toprak parçası üzerine yerleşmiş insanların yaşamlarını sağlayan üstün otoriteye sahip bir siyasal düzendir.

Devleti Oluşturan Unsurlar

1) İnsan topluluğu

2) Ülke

3) Egemenlik

- ▶ İç egemenlik
- ▶ Dış egemenlik

Devlet Biçimleri

Üniter Devlet

Tek bir merkezde toplanmış tek siyasal otoritenin olduğu devlettir.

Hukuk ve yasa birliği vardır. 1982 anayasa'sının 3. maddesinde yer alan "Türkiye Devleti ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür" ifadesiyle üniter devlet ilkesi anlatılmaktadır.

Örneğin; Türkiye, İngiltere, İtalya, Fransa, Yunanistan, İsveç

Bölgeli Devlet

Ülkenin ve milletin bölünmezliği ve teklifi içinde, bölgesel milliyetlerin özerkliklerinin tanındığı devlet türüdür.

Örneğin; İspanya'da Bask bölgesi

Federasyon

1. Birden fazla devlet vardır. (federal devlet, federe devlet)
2. Yasama, yürütme, yargı erkleri tek değildir. (federal devletin yasama, yürütme, yargı erkleri; federe devletlerin kendi yasama, yürütme, yargı erkleri)
3. Çift meclis zorunlu
4. Egemenlik bölünmüştür ve birden fazladır.
5. Hukuk birliği yoktur. (federal devletin hukukuku, federe devletlerin kendi iç hukuku)
6. Federe devletler federal devlete bir Anayasa ile bağlıdır. İç işlerinde serbest, dış işlerinde federal devlete bağılırlar. Örneğin; ABD, Kanada, Avusturya, İsviçre, Avustralya, Rusya

www.akadroegitim.com / www.akadrozaktanegitim.com / www.akadroyayinlari.com

Konfederasyon

Birden fazla bağımsız devletin varlıklarını korumak şartıyla özellikle savunma gibi belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları topluluklardır.

AÇIKLAMA

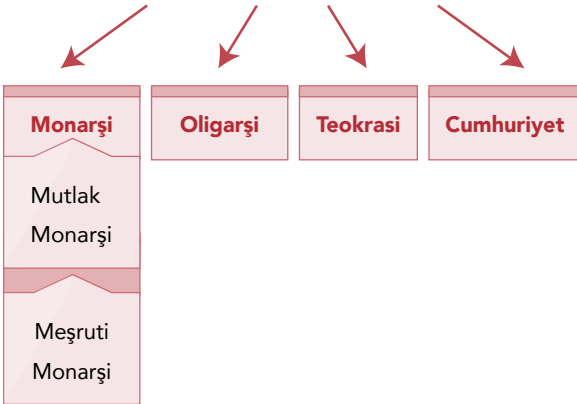
Federasyon sert bir Anayasayla kurulurken, konfederasyon uluslararası antlaşmayla kurulur.

AÇIKLAMA

Üye devletler istedikleri zaman konfederasyondan ayrılabilirler. Federasyonda ise federe devletler federasyondan ayrılamazlar.

B) Egemenliğin Kaynağına Göre Devlet Biçimleri

Egemenliğin Kaynağına Göre Devlet Biçimleri

Monarşi

- ▶ Egemenliğin soya bağlı olarak geçtiği devlet biçimidir. 2 türüdür.
1. Monarkın yetkilerinin sınırsız olduğu türüne mutlak monarşi

2. Monarkın yetkilerini kısmende olsa bir meclisle paylaştığı türüne meşruti monarşi denir.

Mutlak monarşide monarkı sınırlayan bir organ ya da anayasa yok iken; Meşruti monarşi de monarkın yetkileri bir anayasa ile sınırlandırılmaktadır.

Oligarşi

Egemenliğin bir grup ya da zümre tarafından kullanılmasıdır. (Suriye)

Teokrasi

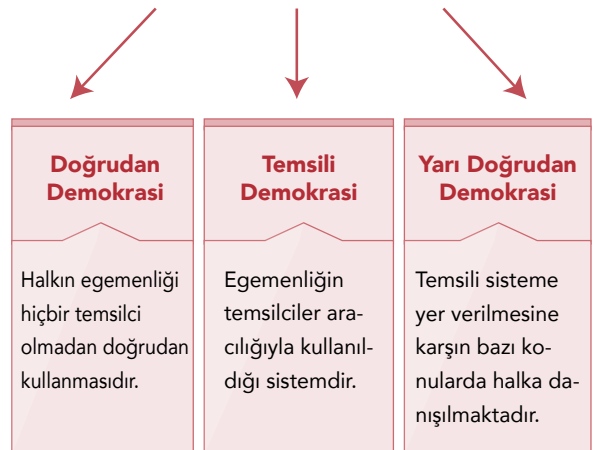
Devlet yönetiminde din kurallarının egemen olmasıdır. (İran)

Cumhuriyet

Egemenliğin toplumun tümüne ait olduğu kabul edilen ve egemenliğin kaynağı halk olan devlettir.

Örneğin; Türkiye, Fransa.

Egemenliğin Kullanılış Biçimine Göre Demokrasi Yöntemleri

Doğrudan Demokrasi

Halkın egemenliği hiçbir temsilci olmadan doğrudan kullanılmasıdır.

Temsili Demokrasi

Egemenliğin temsilciler aracılığıyla kullanıldığı sistemdir.

Yarı Doğrudan Demokrasi

Temsili sisteme yer verilmesine karşın bazı konularda halka danışılmaktadır.

Yarı Doğrudan Demokrasinin Araçları

Halk Oylaması

Yasaların halka sorulmasıdır.

Halk Vetosu

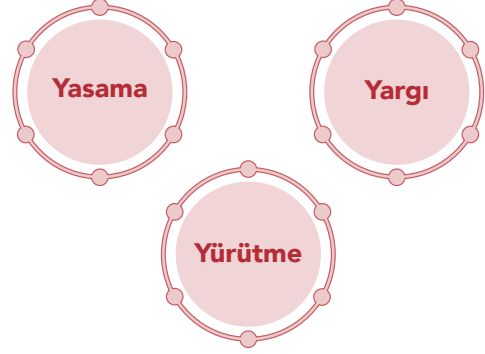
Meclis tarafından çıkarılan yasaların halk tarafından engellenmesi. Halk kendiliğinden harekete geçmektedirler.

Halk Girişimi

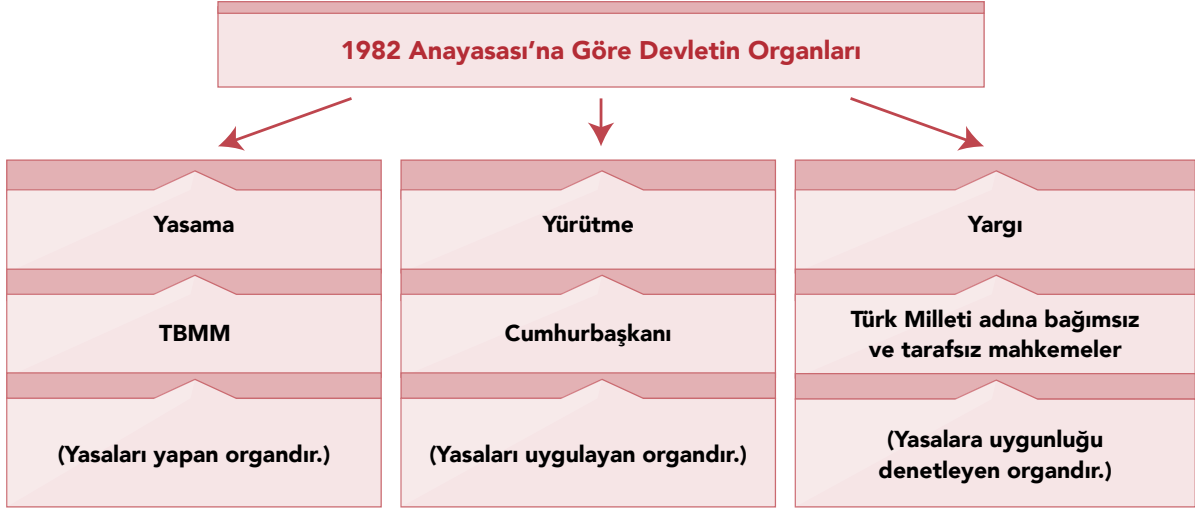
Halkın yasa hazırlayıp meclise sunarak kabul ettirmeye çalışmasıdır.

HÜKÜMET BİÇİMLERİ

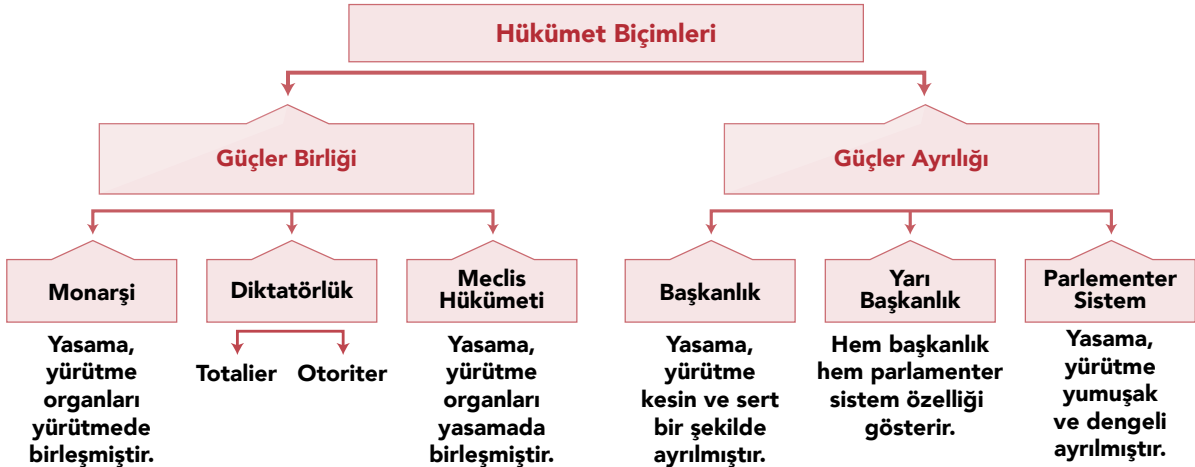
Devletin yönetim sistemini belirleyen kuvvetler:

1982 Anayasası'na Göre Devletin Organları

Hükümet Biçimleri

Başkanlık Sistemi

Yasama ve yürütme organları birbirinden sert ve kesin bir şekilde ayrılmıştır.

Bunun göstergesi yasama yürütmenin, yürütmede yasanın hukuki varlığına son veremez.

Özellikleri

- ▶ Kuvvetler kesin ve sert şekilde ayrılmıştır.
- ▶ Yürütme yetkisi başkana aittir.
- ▶ Başkanda yasama da halk tarafından seçilir.
- ▶ Yasama yürütmenin, yürütme yasanın görevine son veremez.
- ▶ Yürütmenin dayanağı halktır. Yasamanın güveni aranmaz.
- ▶ Aynı kişi hem yasama hem yürütmede yer alamaz.
- ▶ Başkan yasama çalışmalarına katılamaz.
- ▶ Hükümet yasama organına karşı sorumlu değildir.
- ▶ Başkan yasama tarafından kabul edilen kanunları veto edebilir.

Parlamente Sistem

Yasama ve yürütme organları birbirinden yumuşak ve dengeli bir şekilde ayrılmıştır.

Bu iki organ belirli koşullarda birbirlerine müdahale edebilmekte ve birbirlerinin görevlerine son verebilmektedirler.

Özellikleri

- ▶ Kuvvetler yumuşak ve dengeli bir şekilde ayrılmıştır.
- ▶ Hükümet yasama organına karşı sorumludur.

- ▶ Yürütme iki kanatlıdır.
- ▶ Devlet başkanının siyasal sorumluluğu yoktur.
- ▶ Yürütmenin dayanağı yasama organıdır. Yürütme yasanadan güvenoyu almak zorundadır.
- ▶ Yasama yürütmeyi gensoru yoluyla düşürebilir.
- ▶ Yürütme organı belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde yasama organını feshedebilir.
- ▶ Aynı kişi hem yasama hem yürütme organında görev alabilir.
- ▶ Başbakanın yasama organı üyesi yani milletvekili olması zorunlu iken bakanlar için böyle bir zorunluluk yoktur.

3. TÜRKİYE'DEKİ ANAYASAL GELİŞMELER I. SENED-İ İTTİFAK (1808)

- ▶ Osmanlı'da Anayasal gelişimin ilk adımını oluşturur.
- ▶ Hükümet ile ayan temsilcileri arasında yapılmıştır.
- ▶ Uzlaşma belgesidir.
- ▶ Magna Charta belgesine benzetilir.
- ▶ Ayanlara çeşitli ayrıcalıklar vermiştir.
- ▶ Merkezi hükümet zayıflamıştır.
- ▶ Bir Anayasa değildir, ancak Anayasal bir belge niteliğindedir.
- ▶ Sözleşme biçiminde ilan edilmiştir.

II. TANZİMAT FERMANI (1839)

- ▶ **Amacı:** Osmanlı uyruğunda bulunan bütün vatandaşlara eşit haklar vermek, bu sayede Avrupalı Devletlerin desteğini sağlamak ve imparatorluğu yeniden toparlamaktır.
- ▶ Türklerin ilk haklar beyannamesi olarak kabul edilir.
- ▶ Bütün herkes için can, mal ve ırz güvenliğinin düzene kavuşturulması kararlaştırılmıştır.
- ▶ Padişahın yetkileri bu fermanla sınırlandırılmıştır.
- ▶ Ferman niteliğindedir.
- ▶ Padişah bu fermanla belirtilen esaslara uyacağına söz vermiştir. Böylece kanun gücünün üstünlüğü ilkesi benimsendi.
- ▶ Askerlik ve Vergi konularında adil davranılacaktır.
- ▶ Askerlik vatan hizmeti sayılmıştır.
- ▶ Mahkemelerin aleniliği, yargılama adaleti, mülkiyet hakkı, müsadere yasağı, eşitlik gibi çeşitli hükümleri barındırmıştır.

III. ISLAHAT FERMANI (1856)

- ▶ Ferman biçiminde ilan edilmiştir.
- ▶ Amaç müslümanlar ile gayrimüslümler arasında tam eşitliği sağlamaktır.
- ▶ Yabancılar mülk edinme hakkı getirilmiştir.
- ▶ Azınlıklara memur olabilme hakkı tanınmıştır.

- ▶ Azınlıklar Türk okullarında okuyabilecek ve kendi dinlerinde öğretim yapan okullar açabileceklerdir.
- ▶ Din farkı gözetilmeksizin tüm uyruklara eşitlik getirilmiştir.
- ▶ Gayrimüslümlere de tam bir din ve mezhep özgürlüğü getirilmiştir.
- ▶ Cizye vergisi ve İltizam usulü kaldırılmıştır.

IV. KANUN-İ ESASİ (1876)

Hükümet Sistemi

Meşruti Monarşi (yasama ve yürütmeye ait yetkiler, yürütmeye toplanır.)

- ▶ Türk tarihinin ilk anayasasıdır.
- ▶ Meşruti monarşiye geçiş öngörülmüş, Otorite padişah ağırlıklı olmak koşuluyla padişahla meclis arasında paylaşılmıştır.
- ▶ Padişahın mutlak veto yetkisi vardır.
- ▶ İkili bir meclis yapısını öngörmüştür (Heyet-i Ayan ve Heyet-i Mebusan)
- ▶ Kanun tasarısı teklif etme yetki bakanlar kuruluna aitti. Meclis ancak padişahın izniyle kanun teklif edebilmekteydi.
- ▶ İlk kez olağanüstü hâl'e yer verilmiştir.
- ▶ Yasama dokunulmazlığına da ilk kez yer verilmiştir.
- ▶ Tabii yargı ilkesi, kişi hürriyeti ve dokunulmazlığı, temel hak ve hürriyetler anayasanın belli başlı yenilikleridir.

- ▶ İlk kez Yüce Divan'a yer verilmiştir
- ▶ İlk kez hakimlik teminatı ve mahkemelerin bağımsızlığı düzenlenmiştir.
- ▶ Yerel Yönetimler ve yetki genişliği ilkesi ilk kez düzenlenmiştir

1909 Değişiklikleri

- ▶ Daha parlamenter ve daha meşruti bir düzen getirilmiştir.
- ▶ Meclis üyeleri ve Bakanlar Kurulu artık padişaha değil, meclise karşı sorumlu hâle gelmiştir.
- ▶ Padişahın yetkileri daraltılmış: Meclisin yetkileri artırılmıştır.
- ▶ Padişahın mevcut olan mutlak veto yetkisi güçleştirici ve geciktirici vetoya dönüştürülmüştür.
- ▶ Kanun teklifi için padişahın onayı kaldırılmıştır.
- ▶ Padişahın meclisi tek başına feshetme yetkisi elinden alınmış ve meclisi feshetme zorlaşmıştır.
- ▶ Dernek kurma ve Toplantı hakkı getirilmiştir.

V. 1921 ANAYASASI (TEŞKİLAT-I ESASİYE)

Hükümet Sistemi

Meclis Hükümeti (yasama ve yürütmeye ait yetkiler, yasmada toplanır)

- ▶ Tek yumuşak anayasamızdır.
- ▶ Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- ▶ Güçler birliği ve meclis hükümeti sistemi benimsenmiştir.

- ▶ Yargıya ilişkin hükümlere ve Temel hak ve hürriyetlere yer verilmemiştir.
- ▶ Yerinden yönetim ilkesine yer verilmiştir.
- ▶ Seçimler iki yılda bir yapılacağı ve tekrar seçilmenin mümkün olduğu hükmü benimsenmiştir. Bakanlar Kurulu üyeleri tek tek meclis tarafından kendi üyeleri arasından seçilecektir.
- ▶ Yargıdan ve temel haklardan hiç söz etmemiştir.

1923 Değişiklikleri

- ▶ Cumhuriyet bir "hükümet şekli" olarak benimsenmiştir.
- ▶ Devletin dininin İslam olduğu ve resmi dilinin Türkçe olduğu belirtilmiştir.
- ▶ Cumhurbaşkanı meclis içinden ve meclis üyeleri tarafından bir seçim dönemi için seçilecektir, yeniden seçilmesi mümkündür.
- ▶ Başbakan Cumhurbaşkanı tarafından ve meclis üyeleri arasından atanır. Bakanlar ise başbakan tarafından seçilerek Cumhurbaşkanı tarafından meclis onayına sunulur.

VI. 1924 ANAYASASI (TEŞKİLAT-I AHKAM-I ESASİYE)

Hükümet Sistemi

Karma Sistem, Kabine Sistemi (yasama ve yürütmeye ait yetkiler yasmada toplanır)

- ▶ Çoğunlukçu demokrasi anlayışı benimsenmiştir.
- ▶ Başbakan Cumhurbaşkanı tarafından ve meclis üyeleri arasından atanır. Bakanlar ise başbakan tarafından seçilerek Cumhurbaşkanı tarafından meclis onayına sunulur.

- ▶ Başbakan ve Bakanlar Cumhurbaşkanı tarafından onaylanacaktır.
- ▶ Değiştirilemeyecek hükümler esas ilk kez benimsenmiştir (Devletin şekli Cumhuriyettir maddesi değiştirilemez)
- ▶ Anayasanın üstünlüğü ilkesi getirilmiştir.
- ▶ Kuvvetler birliği ve görevler ayrılığı sistemi öngörülmüştür.
- ▶ "Yasama Yorumu" sadece bu anayasada öngörülmüştür.
- ▶ Seçimler 4 yılda bir yapılacaktır, milletvekili seçilme yaşı 30'dur.
- ▶ Başkent Ankara hükmü kabul edilmiştir.
- ▶ Temel hak ve özgürlükler genel hatlarıyla anlatılmış ayrıntıya yer verilmemiştir.

1924 Anayasası'na İlişkin Değişiklikler

- ▶ "Devletin dini İslam'dır" ibaresi ve milletvekillerinin andındaki "vallahî" kelimesi anayasadan çıkarılmıştır (1928)
- ▶ Kadınlara yerel seçimlerde seçme (1930) ve genel seçimlerde seçme-seçilme hakkı verilmiştir. (1934)
- ▶ Seçmen yaşı 18'den 22'ye çıkarılmıştır. (1934)
- ▶ 6 ilke anayasaya girmiştir. (1937)
- ▶ Kamulaştırma anayasamıza girmiştir.(1937)
- ▶ Anayasanın dili Türkçeleştirilmiştir (1945) ve "Anayasa" adını almıştır.
- ▶ Çok partili hayata geçilmiştir. (1946)

VII. 1961 ANAYASASI

Hükümet Sistemi

Parlamentar Sistem, Kabine Sistemi

- ▶ Başlangıç metnine ilk kez yer verilmiştir.
- ▶ Çoğulcu demokrasi anlayışa yer verilmiştir.
- ▶ "sosyal devlet", "hukuk devleti", "insan haklarına dayanan devlet", "demokratik devlet" anlayışı ilk kez getirilmiştir
- ▶ 37'de anayasaya giren ilkelerden devletçilik, halkçılık ve inkılapçılık bu anayasada yer almamıştır.
- ▶ Türk milliyetçiliği / Milli devlet ilkeleri benimsenmiştir.
- ▶ "Ulus, egemenliğini anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar eliyle kullanır" hükmünü benimsemiştir.
- ▶ Çift meclis sistemi öngörülmüştür.
- ▶ Siyasi partiler hakkında düzenlemelere ilk kez yer verilmiştir.
- ▶ Yerel yönetimler güçlendirilmiş, "Mahalli idarelerin karar organları seçimle gelir, seçimle gelen organların organlık sıfatını kazanıp kaybetmelerine ilişkin denetim yargı mercilerinince yapılır." hükmü benimsenmiştir.
- ▶ Anayasa üstünlüğü esas vurgulanmıştır.
- ▶ Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hakimler Kurulu, MGK, Diyanet İşleri Başkanlığı oluşturulmuştur.
- ▶ Kuvvetlerin yumuşak ayrılığı esas benimsenmiştir.
- ▶ Yüksek mahkemeler (Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Uyuşmazlık Mahkemesi) teker teker düzenlenmiştir.
- ▶ Yargı bağımsızlığı bütün güvenceleri ile gerçekleştirilmiştir.
- ▶ Temel hak ve özgürlüklere ayrıntılı yer verilmiştir (Sosyal hak ve ödevlerle ilgili ilk defa sistematik olarak düzenleme yapılmıştır. Temel ve hak ve hürriyetlerinin kullanılmasına ilişkin en ayrıntılı düzenleme yapılmıştır – En demokratik anayasa)

1971 ve 1973 Değişiklikleri

(1961 Anayasasında 7 kez değişiklik yapılmıştır)

- ▶ Bakanlar Kurulu'na ilk kez KHK çıkarma yetkisi verildi.
- ▶ Üniversite özerkliği sınırlandırılırken, TRT'nin özerkliği kaldırılmıştır.
- ▶ AYİM ve DGM anayasaya girmiştir (DGM 2004'te, AYİM 2017'de kaldırıldı)
- ▶ MGK'nın "yardımcılık etme" görevi "tavsiye etmek" olarak değiştirilmiştir.
- ▶ Temel Hakların sınırlandırılmasında genel sınırlama sebepleri ve bazı haklar için özel sınırlama sebepleri getirilmiştir.
- ▶ Anayasa değişikliklerinin incelenmesine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin görev yetkisi sadece "şekil bakımından" incelemeyle sınırlandırılmıştır.

VIII. 1982 ANAYASASI

Bugünkü Anayasamız 7 Kasım 1982'de yürürlüğe girmiştir

A. Devletin Temel Nitelikleri

I. Cumhuriyetçilik

Cumhuriyetçilik ilkesine yer veren ilk Anayasa 1921 Anayasa'sıdır.

II. Toplum huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı

III. İnsan Haklarına saygılı

1961 Anayasası insan haklarına dayalı devlet ibaresini taşımakta iken 1982 Anayasası döneminde insan haklarına saygılı devlet halini almıştır.

IV. Atatürk milliyetçiliğine bağlı

Milliyetçilik ibaresi Anayasal sisteme ilk kez 1924 Anayasası'nda 1937 yılı değişikliği ile dahil oldu. Bu ibare 1961 Anayasası'nda milli devlet 1982 Anayasası'nda Atatürk milliyetçiliği halini aldı.

V. Başlangıçtaki temel ilkelere dayanan

VI. Demokratik devlet

VII. Laik devlet

VIII. Sosyal devlet

IX. Hukuk devleti

B. Başlangıç Metninde Yer Alan İlkeler

a. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılık

b. Atatürk milliyetçiliği

c. Atatürk medeniyetçiliği

d. Çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi

e. Milli egemenlik

f. Milli menfaatlerin üstünlüğü

g. Anayasanın ve hukukun üstünlüğü

h. Hürriyetçi demokrasi

i. Kuvvetler ayrılığı

j. Yurtta sulh, Cihanda sulh ilkesi

k. Türk varlığının devleti ve ülkesi ile bölünmez bütünlüğü

l. Laiklik ilkesi

m. Her Türk vatandaşının temel hak ve hürriyetlerden faydalanacağı

DİKKAT

Başlangıç ilkeleri kesinlikle Anayasa'nın ilk üç maddesi değildir. Bu nedenle başlangıç ilkeleri değiştirilebilir. Başlangıç ilkeleri 1921 ve 1924 anayasalarında yer almaz iken ilk kez 1961 Anayasası ile kabul edilmiştir ve hem 1961 Anayasasında hem de 1982 Anayasasında anayasa metnine dahil kabul edilmektedir. Anayasa metnine dahil olmayan madde kenar başlıklardır.

C. Değişirilemez Hükümler

1. madde

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

2. madde

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik, ve sosyal bir hukuk devletidir.

3. madde

Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür, Dili Türkçedir.

Bayrağı şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli marşı İstiklal Marşıdır. Başkenti Ankara'dır.

Demokratik Devlet	Sosyal Devlet	Hukuk Devleti	Laik Devlet
<ul style="list-style-type: none">• Genel ve eşit oy, tek dereceli ve serbest seçimler, gizli oy, açık sayım ve döküm• Seçimlerin yargı organının gözetim ve denetimi altından yapılması• Partiler arası eşit iktidar yarışı• Tüm vatandaşlara eşit şartlar altında temel hak ve hürriyetlerden faydalanma imkanının tanınması	<ul style="list-style-type: none">• Vergi adaleti• Kamulaştırma ve devletleştirme• Herkese insanca bir yaşam için asgari geçim düzeyinin sağlama yönelik tedbirlerinin alınması• Sosyal ve ekonomik haklar• Eşitlik, planlama• Sosyal devlet ilkesine yer veren ilk Anayasa 1961 Anayasa'sıdır.	<ul style="list-style-type: none">• Temel Hak ve Hürriyetlerin güvence altında olması• Kanunların Anayasa'ya uygunluğunun yargısal denetimi• Kanuni İdare İlkesi• Devlet faaliyetlerinin belirli ve düzenli olması• İdarenin işlem ve eylemlerinin yargı yoluna açık olması• Yargı bağımsızlığı• Kanuni Hakim Güvencesi• Hukukun Genel İlkelere Bağlılık• İdarenin Mali Sorumluluğu• Yasaların herkes için geçerli olması• Yasaların herkese eşit olması ve uygulanması• Adil Yargılanma Hakkı (Adil Yargılanma Hakkı 2001 yılı Anayasa değişikliğiyle getirilmiştir.)	<ul style="list-style-type: none">• Devletin dini islamdır ibaresi 1928 yılında anayasamızdan çıkarılmış laiklik ilkesi 1937 yılında anayasamıza girmiştir.• Din ve devlet kurumları birbirinden ayrıdır.• Devlet yönetimi din kurallarından etkilenmez.• Din hizmetleri bir kamu hizmeti sayılmıştır.• Din ve vicdan hürriyeti mutlak ancak ibadet hürriyeti anayasa madde 14 ile sınırlandırılmıştır. <p>Dikkat: Bizde din hizmetleri bir kamu hizmeti olarak diyanet işleri başkanlığınca yürütülmekte ve diyanet işleri başkanlığı Cumhurbaşkanlığına bağlıdır. Bu durum laikliğe aykırı kabul edilmemektedir.</p> <p>Dikkat: Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin ilköğretim okullarında zorunlu bir ders olarak okutulması bizde laikliğe aykırı bir tutum olarak kabul edilmemektedir.</p>

DİKKAT

Kural olarak idarenin her türlü eylem ve işlemi yargısal denetime tabidir.

Ancak bu kuralın bazı istisnaları vardır. Bu istisnaların bazıları Anayasayla, bazıları kanun ile kabul edilmiştir.

Anayasa ile yargısal denetim dışında bırakılan işler

- Yüksek Askeri Şura'nın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma işlemleri
- Hakimler savcılar kurulunun meslekten çıkarma dışındaki kararları
- Silahlı kuvvetler mensuplarına verilen disiplin cezaları
- Yüksek seçim kurulu kararları
- Sayıştay kararları
- Kamu görevlileri hakem kurulu kararları
- Milletlerarası antlaşmalar
- Yüksek hakem kurulu kararları
- Olağanüstü hâlde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri
- Spor tahkim kurulu kararları

Kanunlar ile yargısal denetim dışında bırakılan işler

- Yargıtay başkanlar kurulu kararları
- Danıştay başkanlar kurulu kararları

DİKKAT

Her ne kadar sayıştay kararları anayasa ile yargı denetimi dışında bırakılmış olsa da bu kararlara karşı 3 tür başvuru mevcuttur. Ancak bu başvurular yine sayıştaya yapıldığı için yargı denetimi olarak değerlendirilmemektedir. Söz konusu başvurular ve süreleri:

1. Temyiz → 60 gün
2. Karar düzeltme → 15 gün
3. Yargılamanın yenilenmesi → 5 yıl

DİKKAT

Kamu görevlilerine verilen uyarma ve kınama cezaları 2010 anayasa değişikliği ile yargısal denetime açılmıştır.

DİKKAT

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili işlemlere karşı yargı yolunun kapatılmayacağı isim belirtmek suretiyle açıkça anayasada yer almaktadır.

SEÇİMLER VE YÜKSEK SEÇİM KURULU (YSK)

İkeler;

Seçimlerin Serbestliği

- ▶ Seçimlerde vatandaşların oy kullanıp kullanmama konusunda serbest olması, herhangi bir baskı ve zorlamaya maruz kalmamasıdır.

NOT

Ancak bu kurala 1987 yılında anayasanın 175 maddesi ile şöyle bir istisna getirilmiştir.

Halkoylamasına, milletvekili genel ve ara seçimlerine ve mahalli genel seçimlere iştirakîemin için, kanunla para cezası dahil gerekli her türlü tedbir alınır.

Tek dereceli Seçim (1946 Seçimleri)

- ▶ Seçmenlerin kendi temsilcilerini araya başka seçmenler girmeden doğrudan seçebilmelerini öngören sistemdir.

Eşit oy

- ▶ Herkesin oyunun eşit ve bir oy olmasıdır.

Gizli oy

- ▶ Baskı ve zorlamaya maruz kalmaması için oy kullanan herkesin oyunu gizli kullanması

Açık sayım ve döküm (1950 Seçimleri)

- ▶ Herhangi bir şüphe veya şaibenin varlığını engellemek amacıyla oy sayımları ve dökümü açık yapılır.

Genel oy

Vatandaşlar herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın oy hakkına sahiptir. Ancak bu sınırlama kelimesi servet, cinsiyet, vergi gibi sınırlamalardır. Yoksa yaş, kısıtlılık gibi sebepler muhakkak ki sınırlama sebebi olacaktır. Her ne kadar genel oy ilkesi olsa da bunun bir takım istisnaları vardır. Yani bazı kimseler seçimlerde oy kullanamayacaktır.

Seçimlerde Oy Kullanamayanlar

- ▶ 18 yaşından küçükler
- ▶ Türk vatandaşı olmayanlar
- ▶ Askeri öğrenciler
- ▶ Silah altında bulunan er ve erbaşlar
- ▶ Taksirli suçlar hariç hükümlüler
- ▶ Sandık seçmen listesine kayıtlı olmayanlar

NOT

Taksirli suçlardan hüküm giyenlerin, tutukuların ve yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy kullanma hakkına sahip olduğu unutulmamalıdır.

Seçimler yargı organının gözetim ve denetiminde yapılır.

Bu hüküm ilk kez 1961 Anayasasıyla benimsenmiştir. Seçimin başlangıcından bitimine kadar her türlü yolsuzluk, şikayet, itiraz, inceleme ve kesin karara bağlama görevi ve seçim çevreleri ile bu seçim çevrelerinden çıkarılacak milletvekili sayısını belirleme yetkisi YSK'ya aittir. Kararları kesindir. Bu kararlar aleyhine başka bir mercie başvurulamaz. Yüksek seçim kurulu Anayasada yasama bölümünde düzenlenmiştir.

► YSK Üyeleri;

- 4 asıl 2 yedek > Yargıtay
3 asıl 2 yedek > Danıştay } 7 asıl ve 4 yedek üyeden oluşur.

Üyelerin görev süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

- YSK başkan ve başkanvekilini kendi üyeleri salt çoğunluk ve gizli oyla kendi aralarından seçmektedir.
- Seçim kanunlarında yapılacak değişiklikler yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanamaz.
- Seçim kanunları temsilde adalet yönetiminde istikrar ilkelerini bağdaştırır.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, işlemlerinin genel yönetim ve denetimi de milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümlere göre olur.

EŞİTLİK İLKESİ

- Anayasamıza göre ırk, dil, din, cinsiyet farkı gözetilmeksizin kanunlar önünde herkesin eşit olmasıdır. Kanun önünde eşitlik ilkesi tüm yurttaşların her yönden, her zaman aynı tutulmaları zorunluluğunu içermez. Bir takım yurttaşların başka kurallara bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise böyle bir durumda kanun önünde eşitlik ilkesine uyulmadığından söz edilemez.
- Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (2004 değişikliği) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. (2010 değişikliği ile eklendi)
- Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (2010 değişikliği ile eklendi)
- Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.
- Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLANDIRILMASI (Anayasa madde 13)

- Ancak kanunla sınırlanabilir (1961-1982)
- Sınırlama anayasanın sözüne ve ruhuna aykırı olamaz (1961-1982)
- Sınırlama sadece anayasada belirtilen özel sebeplere bağlı olarak yapılabilir. (1961-1982)
- Sınırlama hakkın özüne dokunamaz (Hakkın özüne dokunulamaması 1961 anayasasında mevcut iken 1982 anayasasında 2001 değişikliğidir. Ancak daha öncesinde de Anayasa Mahkemesi yargısal içtihatlarında yer almıştır)
- Sınırlama demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmalıdır (ilk kez 1982 anayasası ile düzenlenmiştir)
- Sınırlamalar laik Cumhuriyetin gereklerine (2001 değişikliği) ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz (2001 değişikliği)

DİKKAT

Anayasal sistemimize 1971 yılında giren Genel sınırlama sebepleri 2001 yılında anayasal sistemimizden çıkarılmıştır.

DİKKAT

Temel hak ve özgürlükler devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü bozma amaçlı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti yıkmak için **KESİNLİKLE** kullanılmaz !!

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. (Anayasa madde 14)

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN DURDURULMASI (Anayasa madde 15)

- ▶ Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde
- ▶ Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla
- ▶ Durumun gerektirdiği ölçüde

Tüm temel hak ve özgürlüklerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Ancak şunu belirtmekte de fayda var ki her ne olursa olsun Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan çekirdek haklara hiçbir şekilde dokunulamayacaktır.

Hiçbir zaman dokunulamayacak (Çekirdek) haklar;

- ▶ Savaş hukukuna uygun fiiller hariç Yaşama hakkı
- ▶ Kişinin maddi ve manevi bütünlüğü
- ▶ Kimsenin din, vicdan, düşünce açıklamaya zorlanması
- ▶ Suç ve cezaların geçmişe yürütülmemesi
- ▶ Suçluluğu mahkeme kararı ile sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılmaması

NOT

Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir (Anayasa madde 16)

1982 Anayasasında Yer Alan Ceza Sorumluluğuna İlişkin İlkeler

- ▶ Kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı cezalandırılmaz.
- ▶ Kimseye suçu işlediği zaman yürürlükte bulunan kanunun belirttiği cezadan daha ağır bir ceza verilemez.
- ▶ Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

- ▶ Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.
- ▶ Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.
- ▶ Ceza Sorumluluğu şahsidir.
- ▶ Genel müsadere ve ölüm cezası verilemez.
- ▶ Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak kullanılamaz.
- ▶ Hiç kimse yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.
- ▶ İdare kişi hürriyetini kısıtlayacak yaptırım uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.
- ▶ Vatandaş ULUSLARARASI CEZA DİVANI'na taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez.

YASAMA

Yasamanın Genelliği (Sınırsızlığı) İlkesi

- ▶ Kural olarak yasama organları anayasaya aykırı olmak şartıyla dilediği konuda dilediği kadar ayrıntılı biçimde düzenleme yapabilir.

İstisnaları;

Yasamanın Asliliği (İlkeliliği) İlkesi

Yasama organı bir konuyu doğrudan doğruya, araya başka bir organın işlemi girmeksizin düzenleyebilir.

NOT

Yasama yetkisi asli iken yürütme yetkisi tali ve türevdir. Yani ikincil niteliktedir.

Ancak yürütmenin de asli olduğu istisnai bir durum mevcuttur.

Yürütmenin asli düzenleme alanı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesidir. (Yürütme bu işlemlerde düzenleme yetkisini doğrudan anayasadan almaktadır).

DİKKAT

1961 Anayasası yürütmeyi sadece görev olarak tanımlamışken 1982 Anayasası hem görev hem de yetki olarak tanımlamıştır.

1982 Anayasasına göre yürütmenin aynı zamanda yetki oluşunun kanıtı:

Cumhurbaşkanlığı kararnamesi

Yasamanın Devredilmezliği

Kural olarak yasama yetkisi Türk milleti adına TBMM'ye aittir ve yasama organının yaptığı işlemler başka bir mercie devredilemez.

Yasama Yetkisi

Kanun

- ▶ Teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir.
- ▶ TBMM Başkanlığına sunulur.
- ▶ Komisyonlarda görüşüldükten sonra Başkanlığa gönderilen teklifler komisyon raporuyla birlikte genel kurula sunulur. Genel kurulda kanun teklifinin görüşülüp kabul edilebilmesi için toplantı ve karar yeter sayılarına uyulması gerekmektedir.
 - **Toplantı Yeter Sayısı** Meclis üye tamsayının 1/3'ü (200)
 - **Karar Yeter Sayısı** Toplantıya katılanların salt çoğunluğudur.
 - **Asgari Karar Yeter Sayısı** Karar yeter sayısı üye tam sayının 1/4'ünün 1 fazlasından yani 151'den az olamaz.
- ▶ Genel kurulda kabul edilen teklifler KANUNLAŞIR ve yayınlanması için Cumhurbaşkanına gönderilir.
- ▶ Cumhurbaşkanı kabul edilen kanunları 15 gün içinde yayımlar veya aynı sürede geri gönderebilir.
- ▶ Cumhurbaşkanı kanunu geri gönderirse ve TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğuyla aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı yayımlamak zorundadır. TBMM kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrardan meclise gönderebilir.
- ▶ Cumhurbaşkanı'nın kanunları kısmen geri gönderme yetkisi yoktur, kısmen dahi uygun bulmasa tamamını geri göndermek zorundadır. Ancak TBMM geri gönderilen metnin sadece uygun bulunmayan kısımlarını görüşebileceği gibi tamamını da görüşebilir.

- ▶ Kanunlar Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra yürürlük kazanırlar. Aksine bir hüküm yoksa kanunlar yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.
 - Cumhurbaşkanının kanunlar üzerindeki yetkisi "onama" değil "yayımlama"dır.
 - TBMM Genel Kurulu tarafından reddedilen teklifler red tarihinden itibaren aynı yasama dönemi içinde 1 TAM YIL geçmeden yeniden verilemez.
 - Bir yasama döneminde kanunlaşmayan teklifler KADÜK (hükümsüz) olur.

TBMM'nin Şekli Kanunla Kullandığı Yetkileri

- ▶ Genel ve özel af ilan etmek
- ▶ Uluslararası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak
- ▶ Para basılmasına karar vermek
- ▶ Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek

NOT

TBMM'nin şekli kanunla kullandığı yetkilerinin tamamı Anayasa Mahkemesi'nin denetimine tabidir.

DİKKAT

Kural olarak tüm kanunlar anayasa mahkemesinin denetimine tabidir. Anayasa mahkemesinin denetimine tabi olma kuralının tek istisnası anayasanın 174. maddesinde yer alan inkılap kanunlarıdır.

DİKKAT

Kural olarak Cumhurbaşkanı uygun bulmadığı kanunları geri gönderebilir. 1961 Anayasası Cumhurbaşkanı geri gönderilemeyecek iki kanundan söz etmekte idi. Bunlar bütçe kanunu ile anayasanın değiştirilmesi hakkında kanunlar idi. 1982 Anayasası ise geri gönderilemeyecek tek kanun olarak BÜTÇE kanununu göstermektedir. O halde Anayasanın değiştirilmesine dair Kanunların geri gönderilebilmesi 1982 Anayasasının bir yeniliğidir.

Parlamento Kararları

TBMM' nin kanun dışındaki işlemleridir. 1982 Anayasası ve TBMM İçtüzüğünde bir çok parlamento kararı mevcuttur.

Bunların sınavlarda kullanılan birkaç örneğine değinecek olursak;

- ▶ İçtüzük yapma ve değiştirme
- ▶ Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması ve üyeliğinin düşürülmesi,
- ▶ Bir bakanın Yüce Divan'a sevk
- ▶ Seçimlerin yenilenmesi
- ▶ Meclis başkanını, başkanlık divanını ve komisyon üyelerini seçme
- ▶ Savaş ilanı, silahlı kuvvetlerin kullanılması
- ▶ Meclis denetim yolları

NOT

Kural olarak Parlamento Kararları Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi değildir.

İstisnaları;

- ▶ İçtüzük yapma ve değiştirme
- ▶ Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması
- ▶ Milletvekilliğinin düşürülmesi
- ▶ Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması ve Milletvekilliğinin düşürülmesi kararlarına karşı dokunulmazlığı kaldırılan, üyeliği düşürülen milletvekili ya da bir başka milletvekili 7 gün içinde Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Mahkeme ise bu kararı 15 gün içinde sonuçlandırır.

NOT

Kanunla yapılması öngörülen işlemler hiçbir şekilde parlamento kararı biçiminde yapılamaz ancak parlamento kararı şeklinde yapılacağı belirtilen işlemler kural olarak kanun biçiminde yapılabilir.

İstisnaları;

- ▶ İçtüzük yapma ve değiştirme
- ▶ Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması
- ▶ Milletvekilliğinin düşürülmesi

İşlemleri münhasıran parlamento kararı biçiminde yapılmazdır.

TBMM SEÇİMLERİ

- ▶ 1982 Anayasasına göre TBMM tamamı seçimle gelen 600 milletvekilinden oluşan tek yapılı bir meclistir.
- Anayasal tarihimizde çift meclis sistemini benimseyen anayasalarımız 1876 ve 1961 anayasalarıdır.
- Günümüzde çift meclis sistemini zorunlu kılan devlet biçimi federalizmdir.
- ▶ Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemi: Nisbi Temsilin, % 10 ülke barajlı, D’hont sistemidir.
- ▶ Bizde her il bir (I) seçim çevresidir. Ancak 19’dan 35’e kadar olan illerin 2, 36 ve daha fazla olan iller 3 seçim çevresine bölünür. Fakat en çok 3 seçim çevresi oluşturulabilir.
- ▶ Kanun “seçim çevrelerini ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısını saptama görevini Yüksek Seçim Kurulu’na” vermiştir.
- ▶ Nüfusuna bakılmaksızın öncelikle olarak her il bir milletvekili tahsis edilir. Daha sonra nüfus esasına göre diğer milletvekillerinin sayısı belirlenir.
- ▶ Milletvekili seçim usulünü bir örnekle açıklayacak olursak;

2015 Milletvekili genel seçimlerinde Trabzon’da kullanılan oyların dağılımı şöyledir:

- A partisi: 60.000 oy
- B partisi: 50.000 oy
- C partisi: 40.000 oy
- D partisi: 30.000 oy

Bağımsız aday Kuzey ise 50.000 oy almıştır. Ayrıca B partisi ülke genelinde kullanılan oyların % 10 unu geçememiştir.

Trabzon’da beş milletvekilinin seçileceği dikkate alınırsa partilerin çıkaracağı milletvekili sayısı ile bağımsız adayın seçilme durumu aşağıdaki gibidir.

Ülkemizdeki genel seçimlerde yüzde on ülke barajlı D’hont sistemi uygulanmaktadır. Buna göre milletvekili çıkartılabilmesi için öncelikle yüzde on ülke barajının geçilmesi gerekir. Unutulmamalıdır ki sistemimizde seçim çevresi barajı yoktur. B partisi barajı geçemediğinden milletvekili çıkartamaz. Daha sonra partilerin aldıkları oylar birden başlamak suretiyle sırayla milletvekili adedine bölünür. Örneğin önce bire, sonra ikiye sonra üçe gibi bölünür.

Bu yapıldıktan sonra en yüksek rakamlar sırayla tespit edilir ve yukarıdan aşağıya doğru birer milletvekili kazanmış olunur.

Buna göre önce bire bölersek;

	1	2	3	4	5
A PARTİSİ	60.000	30.000	20.000	15.000	12.000
B PARTİSİ	50.000	25.000	16.666	12.500	10.000
C PARTİSİ	40.000	20.000	13.333	10.000	8.000
D PARTİSİ	30.000	15.000	10.000	7.500	6.000
BAĞIMSIZ KUZAY	50.000				

Olayımıza göre A partisi 2 milletvekili, C partisi 1 milletvekili, D partisi 1 milletvekili çıkarır ve bağımsız milletvekili kuzey seçilmiş olur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır.

Bir önceki seçimin yapıldığı tarihten itibaren beş yılın dolmasından önceki son Pazar günü oy verilir. Oy verme gününden geriye doğru hesaplanacak altmış günlük sürenin ilk günü seçimin başlangıç tarihidir.

Seçimlerin yenilenmesi:

- ▶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır. Yenileme kararı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilmişse Meclis, seçimin yapılacağı tarihi de belirler.
- ▶ Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır. Yenileme kararının Cumhurbaşkanınca verilmesi halinde, bu kararın verildiği günden sonra gelen doksanıncı günü takip eden ilk Pazar günü oy verilir.
- ▶ Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.
- ▶ Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder.
- ▶ Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır.”

Araseçim

- ▶ TBMM üyeliklerinde boşalma olması durumunda sadece boşalan seçim çevrelerinde boşalan üyeliklerin doldurulması amacıyla yapılan seçimdir.
- ▶ Her seçim döneminde ancak bir kez yapılır.

- ▶ TBMM Genel Seçiminden 30 ay geçmedikçe yapılamaz.
- ▶ TBMM Genel Seçimlerine 1 yıl kala yapılamaz.

İstisnaları

- ▶ TBMM üye tamsayısının %5'i boşaldığında (30 ay hükmü içinde 1 kez yapılır kuralı içinde istisnadır) ama 1 yıl kala hükmü için istisna oluşturamaz. Yani 1 yıl kala yine seçim yapılamaz.

3 ay içinde ara seçim yapılmak zorundadır.

- ▶ Bir il veya seçim çevresinde üye kalmazsa (Bu sefer 30 ay ve 1 yıl hükümleri için de 1 kez yapılır hükmü içinde istisnadır) boşalmayı takip eden 90 günden sonraki ilk pazar günü Araseçime gidilir.
- ▶ Seçim kanunları “Temsilde Adalet” ve “Yönetimde İstikrar” ilkelerine göre düzenlenir (1995 değişikliği)

Seçimlerin Geriye Bırakılması:

Seçimlerin yapılması SAVAŞ sebebiyle mümkün değilse TBMM parlamento kararıyla seçimleri 1 YIL süreyle geriye bırakabilir ve sebep ortadan kalkmamışsa bu usul tekrarlanabilir.

SİYASİ PARTİLER

- ▶ Önceden izin almaksızın kurulurlar, kurulduktan sonra İçişleri Bakanlığı'na bildirilir.
- ▶ En az 30 kişi ile kurulurlar ve mecliste en az 20 kişi ile grup oluştururlar.

▶ Siyasi Parti Üyesi Olamayanlar;

- Hakimler ve Savcılar
- Sayıştay dahil Yüksek Yargı Organlarının mensupları
- Kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri